

Broj: 03/10-50-19-177-5/17
Sarajevo, 31.03.2017./24.04.2017.

Istraživanje broj: 250
Vrsta istraživanja: KOMP

GPS NARUKVICA KAO ORTOPEDSKO POMAGALO ZA DJECU S AUTIZMOM

Pripremila:
Aida Osmanović

Deskriptor: propisi o zdravstvenom osiguranju, ortopedska pomagala

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na email adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

GPS NARUKVICA KAO ORTOPEDSKO POMAGALO ZA DJECU S AUTIZMOM

UVOD

Kod djece iz autističnog spektra, bježanje ili lutanje se smatra vjerojatno najopasnijim oblikom njihovog ponašanja te je jedan od vodećih uzroka smrti te djece. To je istovremeno i izvor najvećeg straha za roditelja djeteta iz spektra autizma.¹

Statistika Udruženja [AWAARE](#) (Autism Wandering Awareness Alerts Response Education) - April 2011:

- Otprilike 49% djece sa autizmom pokušava pobjeći iz sigurnog okruženja što je otprilike 4 puta više nego kod njihove braće i sestara koji nemaju autistični poremećaj.
- Više od 33% djece sa autizmom koje je pobjeglo nisu ili su vrlo rijetko u stanju iskomunicirati svoje ime, adresu ili broj telefona.
- 66% roditelja čije dijete je pobjeglo je prijavilo da je dijete bilo u opasnosti od stradavanja u prometu.
- 32% roditelja čije dijete je pobjeglo je prijavilo da je dijete bilo u opasnosti od utapanja.
- Djeca sa autizmom u dobi između 7 i 10 godina otprilike 8 puta češće odlutaju nego njihova braća i sestre koji nemaju poremećaj iz autističnog spektra.
- 50% roditelja čije dijete sa autizmom je pobjeglo nikada nije primilo nikakav oblik edukacije ili uputa od stručnjaka.
- Američko Nacionalno udruženje za autizam (NAA) otkriva kako je između 2009 i 2011 udio utapanja u smrtnim posljedicama bježanja iznosio čak 91%
- 23% od ukupnog broja smrtnih slučajeva zbog bježanja kod djece sa autizmom, dogodilo se dok ih nisu čuvali roditelji.
- [LINK](#) na istraživanje na uzorku od više od 1200 djece.²

Stručnjaci, stoga, preporučuju dobro planiranu sigurnost i zaštitu djece s autizmom koja, između ostalog, podrazumjeva proaktivnu strategiju koja se sastoji od postavljanja brava, zasuna i ostalih barijera za sprječavanje bježanja; postavljanje detektora pokreta i kamera koje prate kretanje djeteta u kući i oko nje; postavljanje alarma koji obavještava kada dijete napusti kuću; postavljanje visoke ograde u dvorištu, te korištenje uređaja za praćenje (GPS, GSM, Wi-Fi) za lociranje djeteta u slučaju da uspije pobjeći.³

GPS (*Global Positioning System*-eng.) odnosno Globalni pozicioni sistem je uređaj koji korisnik može koristiti kao privjesak, lančić ili narukvicu ili ga pričvrstiti u unutrašnjost džepa ili tašne. Napaja se pomoću baterija i obično je vodootporan te otporan na udarce. Uređaj sadrži GPS modul za prijem GPS signala sa satelita pomoću kojeg se određuju tačne koordinate na kojima se uređaj nalazi. Praćenje se prati u realnom vremenu putem aplikacija na personalnom računaru, "smart" mobitelu ili tabletu. Postoji više specijalizovanih GPS servisa koji pružaju usluge starateljima i roditeljima za nadzor nemoćnih osoba (osobe sa posebnim potrebama, dementne osobe, stari, bolesni i djeca). U svijetu se vode rasprave o mogućnostima zloupotrebe ovog uređaja, a s druge strane je veliki broj primjera pomoći i spašavanja ugroženih koji su koristili ovaj sistem.⁴

¹ Autizam-jednaki u različitosti: <https://autizamsite.wordpress.com/2016/05/09/autizam-i-bjezanje/>

² Isto

³ Isto

⁴ "GPS u službi osobama sa posebnim potrebama", internetska stranica Junior Security: <http://blog.juniorsecurity.co.rs/gps-u-sluzbi-osoba-sa-posebnim-potrebama/>

„Kanadska Agencija za lijekove i tehnologije u zdravlju je u svom izvještaju [“GPS uređaji za lociranje za osobe sa demencijom”](#) (avgust 2016.) navela da bi upotreba ovih uređaja mogla biti korisna za osobe s autizmom i drugim kongitivnim poremećajima.

Kanadska organizacija [Autizam govori](#), na svojoj web stranici, predlaže upotrebu uređaja za praćenje.

Ovaj istraživački rad sadrži odgovor na pitanja da li je GPS narukvica priznata kao ortopedsko pomagalo za djecu s autoizmom u zakonodavstvu evropskih država, Izraela i Kanade te da li nabavku ove narukvice u potpunosti ili djelimično finansira ili refundira vlada/zdravstveno osiguranje.

U pripremi rada smo koristili odgovore parlamenata navedenih država na naš upit putem mreže Evropskog centra za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju (ECPRD). Na upit nam je do trenutka završetka ovog rada odgovorio 31 parlament (29 evropskih te parlamenti Izraela i Kanade).

GPS NARUKVICA KAO ORTOPEDSKO POMAGALO U ZAKONODAVSTVU

U Bosni i Hercegovini, GPS narukvica za djecu s autizmom nije na listi ortopedskih pomagala i njenu nabavku ne finansira Vlada odnosno njena nabavka nije pokrivena zdravstvenim osiguranjem.

Prema dobivenim odgovorima parlamenata iz ECPRD mreže, GPS narukvica je **prepoznata kao medicinsko pomagalo** za djecu s autizmom samo u Švedskoj (u pojedinim pokrajinama).

Nabavku ovih narukvica finansira vlada odnosno **pokriva zdravstveno osiguranje u četiri države i to:**

- u kanadskoj provinciji Nova Škotska (djelimično finansiranje),
- na Kipru (ukoliko se ustanovi da je nabavka neophodna),
- u Norveškoj (na osnovu diskrecione procjene zdravstvene službe) te
- u Švedskoj (u pojedinim pokrajinama).

Osim toga, **u još četiri evropske države postoji mogućnost refundacije** iznosa za nabavku GPS narukvice za djecu s autizmom po različitim osnovima i to u:

- Estoniji (ukoliko staratelj djeteta nije u mogućnosti samostalno finansirati nabavku uređaja),
- Finskoj (ako se utvrdi da je taj uređaj neophodan za tu osobu),
- Njemačkoj (na osnovu sudske prakse) te
- Poljskoj (mada do sada nije bilo slučajeva refundacije nabavke ove narukvice).

U nastavku rada dajemo tabelarni pregled odgovora parlamenata. U prvoj tabeli su države u kojima se finansira nabavka odnosno u kojima je moguća refundacija nabavke GPS narukvice za djecu s autizmom, a u drugoj tabeli su države u kojima vlada/zdravstveno osiguranje ne finansira/ne pokriva nabavku odnosno nije moguće refundirati troškove nabavke GPS narukvice za djecu s autizmom.

Tabela 1. Države u kojima se finansira nabavka ili je moguća refundacija nabavke GPS narukvice za djecu s autizmom⁵

Država	GPS narukvica zakonski priznata kao ortopedsko pomagalo za djecu s autizmom	Nabavku finansira Vlada/ pokriva zdravstveno osiguranje/	Moguće refundirati nabavku	Napomena
Švedska	Da, ali samo u pojedinim pokrajinama.	Može pokrivati, zavisno od pokrajine	/	Zakon o zdravstvu i zdravstvenoj službi sadrži osnovne odredbe o cjelokupnoj zdravstvenoj i medicinskoj njezi. Zakon takođe sadrži osnovne obaveze nadležnih (pokrajinska vijeća i lokalne vlasti) za zdravstvenu i medicinsku njegu te odredbe o obavezi odgovornih vlasti da ponude pomagala osobama sa invaliditetom. Pokrajinska vijeća i lokalne vlasti pripremaju detaljne propise za medicinska pomagala koji se zasnivaju na principima ovog Zakona. Stoga, osobe sa kongitivnim invaliditetom mogu imati pravo na pomagala, kao što su sigurnosni alarmi sa GPS uređajem i posebno napravljeni “pametni telefoni”, ali to zavisi od pokrajina. Također, troškovi pacijenta za ove kongitivne uređaje se razlikuju po pokrajinama i opštinama.
Kanada	ne	Da, ali samo u provinciji Nova Škotska. Sistem radio-praćenja sa narukvicom za praćenje je djelimično finansiran od strane savezne vlade u provinciji Nova Škotska. ⁶	Parlament Kanade nije pronašao informacije o refundaciji u drugim kanadskim provincijama.	Zdravstvena zaštita u Kanadi je u nadležnosti provincija. Odgovor Parlamenta Kanade se odnosio na još dvije kanadske provincije: - U provinciji Ontario zakon izričito ne navodi mogućnost finansiranja nabavke ove narukvice, ali postoje primjeri mogućeg refundiranja nabavke ukoliko se GPS narukvica smatra vrstom “opreme za podršku” i ukoliko je preporučuje profesionalne službe koje pružaju usluge djetetu. - Provincija Manitoba ne finansira nabavku.

⁵ Izvor: Odgovori parlamenta na ECPRD upit #3363 (Mart/april 2017.)

⁶ “Porodice iz Nove Škotske čiji članovi su osobe sa autizmom, Alzheimerovom bolešću i drugim kongitivnim poremećajima će imati koristi od novog sistema potrage i spašavanja koji će povećati šanse preživljavanja onih koji se udalje od svoje kuće. Provincija i Udruženja Projekat spašavanja života su najavili finansiranje savezne vlade u iznosu od oko 273.000\$ kako bi pomogli u nabavci opreme i obuke za sistem praćenja putem radio frekvencije.” [New Initiative to Give Peace of Mind to Autism, Alzheimer Families](#), april 2011.

Kipar	ne	Ne, ali nabavka može biti pokrivena pod uslovom da taj uređaj neophodan za osobu iz medicinskih razloga.	/	/
Norveška	ne	Opštinske zdravstvene službe mogu nabaviti ove narukvice ako je potrebno (na osnovu svoje diskrecione procjene).	/	/
Estonija	ne	ne	Ukoliko je neophodno i opravdano i ukoliko staratelj nema dovoljno vlastitih finansijskih sredstava za nabavku uređaja, može se obratiti lokalnoj vladi za odgovarajuću podršku.	/
Finska	ne	ne	GPS narukvice bi se mogle dobiti kao medicinsko ortopedsko pomagalo na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Uredbe o nabavci medicinskih pomagala za pomoć u medicinskoj rehabilitaciji ako se ona smatra neophodnom za bolesnu osobu, osobu sa invaliditetom ili s poteškoćama u razvoju. Međutim, GPS narukvica je uređaj koji prikuplja podatke o lokaciji i zato je potrebna saglasnost osobe za korištenje takvog uređaja. Prema Kodeksu informatičkog društva, osoba ima pravo da odlučuje o podacima o svojoj lokaciji. Ovo pravo uključuje i maloljetnike od 15 godina i starije.	Zakon o zdravstvenoj zaštiti (1326/2010) u Finskoj propisuje da su opštine nadležne da organizuju medicinsku rehabilitaciju svojim stanovnicima, uključujući pomoć u nabavci medicinskih pomagala. Zakon izričito ne navodi o kojim medicinskim pomagalima je tačno riječ. Uredba o nabavci medicinskih pomagala za pomoć u medicinskoj rehabilitaciji (1363/2011) propisuje pravo na medicinska pomagala. To pravo se utvrđuje na osnovu situacije svakog pacijenta individualno. Međutim, ni Uredba ne utvrđuje vrste medicinskih pomagala. Medicinska/ortopedska pomagala se mogu nabaviti ako osoba ima oboljenje, invaliditet ili poteškoće u razvoju koji umanjuje njenu sposobnost da funkcioniše. Ova pomagala se mogu besplatno nabaviti u okviru sistema javne zdravstvene zaštite stanovnicima opštine.

Njemačka	ne	ne	Moguće je refundirati trošak nabavke na osnovu sudske prakse.	<p>2008. godine u njemačkoj pokrajini Hessen, Sud za socijalne sporove je presudio da se GPS mekana ortoza može smatrati kao pomoćno sredstvo kao i uobičajena ortoza i da se kao takva može refundirati kod zdravstvenog osiguranja.</p> <p>U posljednjih nekoliko godina doneseno je niz sudskih presuda⁷ koje su podržale refundaciju GPS sistema navigacije za slijepe i slabovidne osobe.</p>
Poljska	ne	ne	Moguće je refundirati korisne uređanje za osobe s invaliditetom iz Državnog fonda za rehabilitaciju osoba s invaliditetom. Međutim, u praksi se do sada nije desio slučaj refundacije GPS narukvica za djecu s autizmom	/

⁷ Savezni sud za socijalne sporove; Presuda od 25. juna 2009., B 3 KR 4/08 R, dostupna na: <https://openjur.de/u/169460.html> (datum pristupa: 29. mart 2017)

Sud za socijalne sporove u Marburgu; Presuda od 29. maja 2013., S 6 KR 38/12, dostupna na: <https://openjur.de/u/647137.html> (datum pristupa: 29. mart 2017)

Sud za socijalne sporove u Berlinu; Presuda od 22. januara 2016., S 89 KR 1536/14, dostupna na: <https://openjur.de/u/888724.html> (datum pristupa: 29. mart 2017)

Tabela 2. Države u kojima nabavku ne finansira Vlada / nije moguće refundirati nabavku GPS narukvice⁸

Država	GPS narukvica zakonski priznata kao ortopedsko pomagalo za djecu s autizmom	Nabavku finansira Vlada/ pokriva zdravstveno osiguranje / moguće refundirati nabavku	Napomena
Albanija	ne	ne	/
Austrija	ne	ne	Zakon o medicinskim proizvodima u Austriji ne definiše ortopedska sredstva, ali austrijsko zakonodavstvo definiše “medinske proizvode” u skladu sa članom 1. Direktive EU za medicinske proizvode (93/42/EEC) ⁹ . GPS narukvica bi mogla biti medinsko sredstvo, zavisno od namjeravane upotrebe propisane od strane proizvođača. ¹⁰
Crna Gora	ne	ne	Nakon prošlogodišnjeg nesretnog slučaja djeteta s autizmom koje je odlutalo i izgubilo život, Parlament Crne Gore je u junu 2016. godine usvojio Zakon o dopunama Zakona zdravstvenoj zaštiti koje se, između ostalog, odnose na osnivanje Nacionalnog centra za autizam kojeg će formirati država u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona.
Češka Republika	ne	ne	Nisu vođene ni diskusije na ovu temu.
Francuska	ne	ne	/
Gruzija	ne	ne	U Gruziji postoje državni programi za djecu s autizmom u kojima se djeca podučavaju osnovnim životnim vještinama. Troškove ovih programa finansira Vlada.

⁸ Izvor: Odgovori parlamenta na ECPRD upit #3363 (Mart/april 2017.)

⁹ Član 1. stav 2., tačka (a) Direktive Vijeća 93/42/EEZ od 14. lipnja 1993. o medicinskim proizvodima: “Medicinski proizvod” znači svaki instrument, naprava, uređaj, materijal ili drugi predmet, bilo da se koristi sam ili u kombinaciji, uključujući računalni program potreban za njegovu ispravnu primjenu koju je proizvođač namijenio za uporabu na ljudima u svrhu: - dijagnosticiranja, sprečavanja, praćenja, liječenja ili ublažavanja bolesti, - dijagnosticiranja, praćenja, ublažavanja ili otklanjanja tjelesnog oštećenja ili nedostatka, - ispitivanja, nadomještanja ili preinake anatomskog dijela ili fiziološkog procesa, - kontrole začeća.”

Izvor: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:31993L0042&from=EN>

¹⁰ Odgovor Saveznog ministarstva zdravlja i za pitanja žena Republike Austrije upućen Parlamentu Austrije

Grčka	ne	ne	/
Hrvatska	ne	ne	/
Island	ne	ne	/
Izrael	ne	ne	/
Latvija	ne	ne	/
Litvanija	ne	ne	/
Luksemburg	ne	ne	Roditelji djece s autizmom imaju pravo da koriste ove uređaje na dobrovoljnoj osnovi, ali se oni ne bi priznali kao ortopedsko pomagalo.
Mađarska	ne	ne	Postoji poseban oblik povlastice za djecu s invaliditetom i osobe koje imaju „dugotrajani status pacijenta”, koji se zove <i>Potvrda o oslobađanju od recepta</i> . Osobe sa ovom potvrdom mogu besplatno dobiti medicinska i ortopedska pomagala. Na žalost, ova pomagala ne uključuju uređaje za djecu s autizmom. Udruženja roditelja i nevladine organizacije nastoje to promijeniti.
Makedonija	ne	ne	/
Portugal	ne	ne	/
Rumunija	ne	ne	/
Srbija	ne	ne	/
Slovačka	ne	ne	/
Slovenija	ne	ne	/
Španija	ne	ne	/
Turska	ne	ne	/
Ujedinjeno Kraljevstvo	ne	ne	U Donjem domu (<i>House of Commons - Westminster Hall</i>) je 2007. godine vođena rasprava o uslugama lociranja djeca [HC Deb 9 Oct 2007 c53WH]